

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 157 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forhandling om boligministerens redegørelse for den indgåede boligaftale.

(Redegørelsen (nr. V) findes i tidenden sp. 3019).

Axel Ivan Pedersen: Der er grund til at takke boligministeren for den klare og fyldestgørende redegørelse, som han gav i går. Når han sluttede med at udtale en tak til forhandlerne, må jeg — og sikkert på alle de medlemmers vegne, som deltog i disse anstrengende forhandlinger — takke boligministeren for hans indsats, der betød overordentlig meget for forhandlingernes forløb.

I mandagens debat om afgiftsforslagene indtog boligforliget en meget central plads, og man har således i nogen grad taget forskud på boligdebatten i dag, hvilket der jo ikke er så meget at sige til, idet boligforliget dannede den egentlige baggrund for det efterfølgende forlig om afgifterne og ejendomsskatterne. Men da ikke alle, der deltog i debatten, havde de nødvendige forudsætninger for at kende boligforligets indhold, måtte visse uhyrlige påstande komme frem. Det gælder således ikke mindst hr. Aksel Larsens udtalelser om boligproblemerne, der bevægede sig helt ude på overdrevets yderpunkter og fuldstændig ignorerede en realpolitisk vurdering af boligforliget, en taktik, som han er særdeles kendt med og uddannet i, men som man ærlig talt troede var forladt, da han forlod kommunistpartiet. Jeg skal senere efter nogle bemærkninger om boligspørgsmålets placering i den politiske debat gøre nogle bemærkninger herom.

Det er ofte i denne debat sagt, at regeringen ikke orkede at løse boligproblemet, at den hverken havde vilje eller evne dertil.

Dette postulat vil jeg gerne tage op til nærmere analyse ved indledningen til denne drøftelse, fordi kendsgerningerne viser noget andet, og fordi jeg vil advare imod, at nogen nu forsøger at slå sig til ridder på, at det var dem, der fik sat fart i tingene og dermed ordnede sagerne. Det er ikke socialdemokratiet, som har modsat sig, at problemerne på boligområdet blev løst.

I den debat, der fandt sted om lejeloven den 9. marts 1965, foreslog jeg på mit partis vegne nedsat et parlamentarisk udvalg, som på grundlag af de mange betænkninger om boligproblemerne skulle forsøge at nå frem til en politisk løsning på bred basis, et forslag, som blev accepteret og indgik i forårets forlig. Heri lå naturligvis et tilsagn, som vi hele tiden har vedstået — således som socialdemokratiet altid har holdt indgåede aftaler.

Men længe før den tid, allerede i 1954-55, fremsatte socialdemokratiet imidlertid tilbud om en huslejeregulering i forbindelse med den boligstøttelovgivning, der dengang blev gennemført af socialdemokratiet, det konservative folkeparti, det radikale venstre og Thorkil Kristensen. Tilbuddet blev dog ikke modtaget, og senere fremsatte antydninger om ønskeligheden af, at boligproblemerne blev løst, forblev ubesvaret.

Går vi tilbage til de senere års boligdebatter, findes der også her klare tilkendegivelser fra vor side om ønskeligheden af, at boligproblemet løses. Jeg kan således henvise til den tale, jeg holdt den 25. januar 1962, og hvori jeg sagde, at bestræbelserne for en gradvis udligning ikke bør vente længere end nødvendigt, særligt ikke hvis den virkelig er i stand til at lette trykket på boligmarkedet, og endnu mindre såfremt den kan åbne politisk mulighed for visse forbedringer i boligloven, der tilgodeser de mindrebemidlede og mindstbemidlede. Jeg sluttede med at sige, at kommunalbestyrelser landet over ville hilse et politisk forlig på boligpolitikens område med tilfredshed.

I senere debatter har jeg gentaget dette tilbud, dog uden held før foråret 1965 — selv om jeg måske lige skal minde om, at det var nær ved at lykkes før jul 1963. Et i boligudvalget så godt som aftalt forlig blev imidlertid forhindret, angiveligt fordi man vidste, at der skulle være folketingsvalg i

[Axel Ivan Pedersen.]

løbet af 1964, og derfor ikke ville afskrive muligheden for på uretmæssig vis at anvende boligproblemet i valgpropagandaen mod regeringen.

For at undgå, at nogen i denne debat skal henfalde til vidtløftige betragtninger, har jeg villet minde om disse ting. Der er nemlig ikke grundlag for noget sådant, heller ikke for socialistisk folkeparti, som har sat hele progagandamaskineriet i gang om, hvad man kalder regeringens totaludsalg.

I debatten i mandags sagde hr. Aksel Larsen, at boligforliget er det hårdeste, der er sket. Må jeg i den anledning gøre opmærksom på, at det resultat, der er opnået, tilgodeser det formål, som er nedlagt i SF's forslag til en boligfond, i højere grad end SF-forslaget. Rentereguleringsordningen sikrer således det sociale byggeri en fast prioritetsrente på 6½ pct. Det er betydelig bedre end SF-forslagets rentesats på 4 pct., ydet alene i tredjeprioritet — for blot at nævne en enkelt ting. Socialistisk folkeparti har haft forfærdelig travlt med at fortælle, hvilket elendigt forlig de fire gamle partier har indgået om boligspørgsmålet. Det har således i en løbeseddel, der uberettiget bærer overskriften „Sund fornuft“, opremset en række uhyrlige og også usandfærdige påstande om forliget, og jeg nødsages til at gøre bemærkninger hertil.

Den første urigtige påstand, SF fremsætter, er den, at lejerne skal betale en milliard kroner til grundejerne som foræring. Da reguleringen skal finde sted efter stedfunden vurdering af lejlighederne, kan ingen i dag sige noget som helst om, hvor stor differencen bliver mellem aktuel leje og vurderingsleje. Først når vurderingen i løbet af dette kalenderår er tilendebragt, kan der fremkomme et overblik over, hvilket beløb lejen i den gamle boligmasse skal forhøjes med over en 8-årig periode. Man kan da meget nøjagtigt sige, hvor meget det bliver år efter år, da der ikke kan finde ændringer sted i perioden. Socialdemokratiet lægger overordentlig stor vægt på denne vurdering, fordi den indeholder en garanti for, at lejen kommer til at stå i rimeligt forhold til lejlighedens brugsværdi.

En anden påstand, nemlig at mindsteforhøjelsen bliver 120 kr. om året i 8 år, er heller ikke rigtig. Enhver, som bruger den

sunde fornuft, vil forstå, at en sådan regel simpelt hen ikke kan forenes med vurderingsprincippet. Bestemmelsen går kort og godt ud på, at hvor differencen mellem aktuel leje og vurderingsleje ikke er over 120 kr., skal forhøjelsen ikke deles over 8 år; hele forhøjelsen kommer det første år, fordi man mener, enhver er i stand til at betale en forhøjelse af månedsløjen, når den ikke overstiger 10 kr. Omregnet i tal betyder minimumsbestemmelsen i forliget, at en lejlighed til 600 kr. om året — og dem findes der adskillige af i provinsen — i løbet af normaliseringsperioden skal betale 8 gange 720 kr., der er totallejen, eller i alt for de 8 år 5.760 kr. Efter SF's usandfærdige påstand ville den samme lejlighed koste 9.120 kr., altså en difference på 3.360 kr. Se, når SF kan regne over 3.000 kr. forkert, hvad angår minimumsbestemmelsen, kan jeg godt forstå, at man er i stand til at komme op på milliardbeløb. Men er det nu ikke for ringe at propagandere på et sådant grundlag?

Så taler man om attentat på det sociale byggeri. Bortset fra at de almennyttige boligselskaber ikke kan stå uden for normaliseringen, er forliget på dette område accepteret af disse selskabers fælles ledelse, der oven i købet har givet udtryk for tilfredshed med forliget. Hvis man i socialistisk folkeparti ikke er i stand til at vurdere forligets fordele for det sociale byggeri, kan det kun være udtryk for, at man ikke har forstået ret meget af det eller måske rettere sagt ikke vil forstå det. Alene den omstændighed, at de sociale boligselskaber får mulighed for at oparbejde deres eget landsbyggefond og ikke skal deltage i et fond sammen med den private boligsektor, er en stor fordel.

Boligtilskudsordningen, som er en nydannelse i boligpolitikken, og som jeg ikke har hørt socialistisk folkeparti tage afstand fra, søger man ligeledes at misrekommandere med nogle bemærkninger om, at man ikke ved noget præcist herom og heller ikke om, hvor pengene skal komme fra. Det stod tydeligt i forliget, at de nuværende ordninger med rente- og driftstilskud samt huslejetilskud skulle afløses af en boligsikringsordning. Ordføreren for socialistisk folkeparti ved fra forhandlingerne i ordførerudvalget, at midlerne herfra skal bruges til den nye ordning og i det omfang, de ikke

[Axel Ivan Pedersen.]

slår til, tages fra statskassen. Det er i øvrigt en god ordning, fordi den går ud på ikke alene at hjælpe dem, der ikke selv er i stand til at betale en for familien hensigtsmæssig lejlighed, men også tager sigte på at hjælpe familierne til en hensigtsmæssig bolig. Det er således et værdifuldt led i familiepolitikken, og jeg takker ikke mindst den konservative ordfører for den indsats, han har øvet på dette område.

Når socialistisk folkeparti dernæst taler om, at der ingen ligestilling bliver mellem lejere og ejere i skattemæssig henseende, er der hertil at sige, at det forholder sig således, at den skattemæssige ulighed er meget varierende, alt efter som det drejer sig om den gamle eller den nye boligmasse. Den aftalte bestemmelse går ud på, at i samme takt, som huslejen stiger, skal lejeværdien af egen bolig stige, og heri er der ingen urimelighed.

Endelig fremsætter socialistisk folkeparti den helt store uhyrlighed, at forliget hverken indeholder boligfond eller rentesænkning. Og hvad er så sandheden? At det indeholder begge dele, både rentenedsættelse og boligfond, ja, endda hele to. Hvis man derfor ville have været sandfærdig, hvad man altså ikke vil, kunne man have skrevet, at der blev ingen statsboligfond, men er det afgørende? Er det afgørende ikke, at provenuet bindes, og at det anvendes til nøjagtig samme formål, som en statsboligfonds midler ville blive anvendt til? Og det er det, der sker, og virkningerne vil blive nøjagtig de samme. Der var jo ingen politisk mulighed for at lade staten opsluge en del af provenuet i statskassen til en statsboligfond. Det er da også et spørgsmål, om det ville være rimeligt, at de husejere, som længst har været og er underkastet restriktioner i endnu 8 år, burde have været afkrævet en tvangsaflevering i modsætning til dem i de allerede frigivne områder. Jeg ville da i så fald have forventet, at en sådan lovgivning blev indbragt for domstolene.

Den boligfond, som oprettes i den private sektor, vil på den måde, den skal administreres på, lede betydelige kapitaler ind på kapitalmarkedet til gavn for byggeriet. Med hensyn til rentenedsættelsen for det sociale byggeri med en fast prioritetsrente på 6½ pct. er der skabt bedre bolig-mæssige mulig-

heder ikke mindst for ungdommen, end der kunne opstå selv ved gennemførelsen af SF-forslaget til en boligfond, og det kan jeg jo godt forstå kan virke irriterende. Og jeg spørger socialistisk folkepartis ordfører: hvilket alternativ skulle man vælge? Skulle vi have undladt et boligforlig, som efter alle fornuftige menneskers opfattelse vil blive et værdifuldt led i bestræbelserne for at rette den økonomiske balance og dermed sikre beskæftigelsen? Eller skulle vi have undladt at sikre gennemførelsen af en fast rente på byggeriet i den sociale sektor og dermed sikre ungdommen en lejelettelse på 25-30 pct.? Eller skulle vi have undladt at gennemføre en boligtilskudslov, som vi i årevis har talt om i socialdemokratiet, og som gør det muligt for børnerige familier og familier med små indtægter at anskaffe sig en hensigtsmæssig bolig?

Som afsluttende bemærkning må jeg sige, at boligforliget ikke dækker alle socialdemokratiets ønsker til et sådant, og på nogle punkter har vi altså som andre partier måttet renoncere; men stort set har forhandlingerne formet sig sådan, at der er kommet et absolut acceptabelt resultat ud heraf. Vi anser det for meget værdifuldt, at nedsættelse af lejen i det sociale byggeri er sikret, og vi regner med, at det vil aftvinge den private sektor betydelige anstrengelser for at holde byggeomkostningerne i ave. Den tid er forbi, da det var ligegyldigt, hvad det koster. Der må — i modsætning til, hvad der hidtil har været gældende — indtræde en konkurrence på byggeriets område, og hertil skal også en licitationslov medvirke.

Guldberg: Det har jo været en fast linje igennem lang tid for venstre i behandlingen af bolig- og husejeproblemerne, at vi har betragtet dette spørgsmål som et afgørende økonomisk spørgsmål ved siden af alt det andet, det indeholder, hvorfor man måtte sætte øverst på dagsordenen at få dette spørgsmål løst i forbindelse med andre økonomiske problemer, ligesom man måtte være indstillet på af hensyn til dette spørgsmåls betydning på andre områder, menneskeligt og socialt, at lade andre uoverensstemmelser ligge for at få dette spørgsmål løst. Det er sagt klart af forhenværende statsminister Erik Eriksen i hans løfte om frit lejde før

[Guldberg.]

valget i 1964, det fremgik af forårets forligsforhandlinger, og det blev nu sidst fulgt op af venstres nuværende formand, hr. Poul Hartling, med hans krav om, at den endelige udformning af den aftale, der blev truffet i foråret, og som var en ramme, blev gjort færdig inden 1. februar. Det er derfor også klart, at vi fra venstres side må vedstå, at vi har lagt pres på i den politiske situation for at få denne sag færdig, og vi må derfor også i dag tilkendegive vor tilfredshed med, at man — vi har vel lov til at sige: trods megen skepsis i den sidste fase — har kunnet nå til en aftale. Vi er tilfreds med, at denne sag ikke blev udsat; vi var ængstelige for at få den henvist til en ubestemt skæbne efter et kommunevalg og i en ukendt politisk situation.

Hvad angår indholdet, er det klart, at vi fra venstres side på mange punkter i dette forlig hår måttet bøje os for synspunkter, som der i hovedsagen var enighed om mellem de tre andre parter. Men sådan må det også være, hvis vi vil have arbejdet gjort. Det er et væsentligt fremskridt efter vor opfattelse, også i forhold til forårets skitse, at det er klart fastslået i dette forlig, at de fire partier har den samme målsætning i bolig- og huslejespørgsmålet, og jeg mener dermed, at vi er enige om, at vi skal frem til et frit boligmarked, hvor der findes en boligreserve, hvor der er konkurrence i byggeriet, og hvor lejerne derfor har mulighed for at vælge boliger efter deres ønsker og deres formåen. Det er en væsentlig ting, at vi har fået det med ind i teksten, så vi kan undgå misforståelser ved de fortsatte forhandlinger om dette spørgsmål.

Vi noterer også med tilfredshed, at der i den udformning, forliget har fået, er skabt mulighed for en frigørelse inden for geografiske områder undervejs, således at vi ikke alle steder i landet kan komme til at vente på et frit marked, til det sidste og det sværeste område, det storkøbenhavnsske, kan få en boligreserve.

Alle de spørgsmål, der vedrører de sociale problemer i overgangstiden og senere inden for dette område, og de spørgsmål, der angår de menneskelige hensyn, der må tages, når 25 års restriktioner og opsamlet forskelsbehandling skal fjernes, er der ligeledes

principiel enighed om, og det har der faktisk også været hele tiden.

For os har der imidlertid ved siden af de spørgsmål, som vi følte os overbevist om der ret let kunne opnås enighed om, været et andet og meget afgørende problem.

Vi har aldrig troet, at boligsørgsmålet alene kunne løses ved hjælp af boligstøtteordninger og ved statstøtte til byggeriet, og man kan vel også sige, at boligsagens historie har vist, at der måtte mere til. De vanskeligheder, der har været i forhandlingerne, opstod netop, da vi skulle finde ud af, på hvilken måde man kunne bringe produktionen af boliger ind i en naturlig økonomi, hvor forbrugerne kan få den fordel, som ligger og venter på dem i den moderne tekniske udvikling og i den fri konkurrence. Desværre er det dette, der er den trufne aftales svageste punkt.

Det er vor opfattelse, at der er taget for lidt hensyn til betydningen af hurtigt at få fjernet den store forskelsbehandling mellem lejerne indbyredes og dermed åbne mulighed for, at også nye, derunder unge, som kommer ind på boligmarkedet, ikke udelukkende i en lang periode endnu bliver henvist til det sidste og det dyreste byggeri, men også har en chance for at få del i den ældre og derfor ganske naturligt billigere boligmasse.

Når vi har det ønske, at der skulle tages mere hensyn hertil, var det ikke alene ud fra menneskelige hensyn og retfærdighedsbetragtninger, men i høj grad baseret på noget, som vi mente var grundlaget for vort arbejde i drøftelserne, og det er udtrykt i beretningen fra det økonomiske råds formandskab, hvor man klart fastslår, at et frit boligmarked forudsætter en boligreserve, og at en boligreserve ikke kan etableres, hvis det nye byggeri skal være alene om at bære et begyndende overskud af lejligheder og dermed alene om at have de tomme lejligheder. En sådan tilstand ville både fordyre boligbyggeriet og ville — som det også er sagt i denne beretning — i virkeligheden standse opbygningen af en boligreserve for tidligt. Og rent bortset herfra er det jo også en urimelig tanke, at man fortsat skal basere nybyggeriet på, at vi må forbeholde det dyreste for dem, der har dårligst råd.

Konklusionen fra det økonomiske råds formandskab var da også, at man for at få

[Guldberg.]

frit boligmarked måtte have en boligreserve og for at få en sådan måtte have huslejudligning. Og det er jo det, der på en måde er motoren bag ved dette forlig: at vi altså må begynde med — hvor vanskeligt og ubehageligt det i og for sig måtte være — at få lavet den huslejudligning, som vi nu går i gang med. Men formålet med den er da ikke blot så at forhøje nogle huslejer og få fjernet en del forskelsbehandling — det kan i sig selv være et meget naturligt formål — men også, hvad der er meget afgørende, at det, man gør, opfylder de økonomiske krav; og det vil i denne forbindelse sige at sørge for at få den boligreserve frem, som er forudsætningen, og at få den frem, uden at prisstigning i nybyggeriet samtidig ødelægger enten samfundsøkonomien eller kapitalmarkedet eller begge dele.

Vi er stadig af den opfattelse, at den nuværende høje rente er en væsentlig årsag til det skæve huslejeniveau. Således som vi havde ønsket at gå frem i denne sag, kunne skævheden være fjernet i realiteten allerede i perioden 1967-1969. Den fremgangsmåde kunne der desværre ikke opnås enighed om, og så måtte vi naturligvis bøje os; men den fremgangsmåde, der nu er opnået enighed om, vil næppe føre til det mål, vi har sat os, i de områder af landet, hvor problemet er størst. I det meste af den periode, der går fra nu af og indtil 1975 — og det er dog nogen tid — må vi forudse, at der stadig vil være en betydelig prisforskel mellem de ældre boliger indbyrdes, selv om den gradvis aftager; men der vil også stadig være en betydelig — og desværre muligvis stigende — forskel i prisniveauet mellem den gamle boligmasse og de nye boliger, der efterhånden bliver bygget. Hvis det går sådan, har vi desværre fastlåst de nuværende forhold for en lang periode uden sikkerhed for, at det, der skulle til for at opbygge en boligreserve til en rimelig pris, bliver opnået.

Nu prøver vi naturligvis — det betragter jeg også som en rigtig ting — ved hjælp af renteniveauet for boligbyggeri i overgangsperioden at sænke lejen i det sociale nybyggeri; og lad mig sige, at jeg har den opfattelse, at denne ordning vil kunne komme til at virke gunstigt også på prisniveauet i det øvrige byggeri; det vil jo vise sig, men det

håb vi har altså. Ellers havde vi også været ængstelige for at gå med til det. Vi havde foretrukket at få den samme virkning frem gennem bevægelighed på boligmarkedet allerede fra overgangsperiodens begyndelse og ved den fri konkurrence i det ny byggeri, som kunne blive muligjort dels gennem selve frigivelsen, dels ved konkurrence fra den gamle boligmasse. Der er virkelig alvorlige betænkeligheder ved dette, men det var det bedste, vi kunne nå.

Vi er altså gået ud fra, at man i første omgang kunne få et prisfald i den nyeste byggeri på — det kan vi vurdere lidt forskelligt — en 25-30 pct. eller noget i den retning ved de renteordninger, vi nu går i gang med. Det vil altså sige, at f. eks. for det sociale boligbyggeri i 1966 eller 1967 skulle noget i den retning være muligt.

Nu vil det være meget optimistisk — og vel for optimistisk — at regne med, at der ikke skulle komme pristigninger i perioden fra nu af og til 1975 på det almindelige løn- eller prisniveau, eller hvor de kommer fra, og vi ændrer jo ikke forholdene væsentligt med det samme. Vi har i de senere år haft år, hvor der har været væsentlige større stigninger i byggeriet, op til 10 pct. eller mere; men hvis vi nu går ud fra det, vi har lagt til grund for vurderingen og sammenligningen af huslejeniveauerne, altså noget i retning af 75-80 kr. pr. m² i 1966, når billiggørelsen er taget med i betragtning, og hvis vi blot regner med, at det stiger 5 pct. om året fra nu af og til 1975, kan resultatet blive, at vi henimod enden af den periode har samme afstand i prisen pr. m² mellem det nyeste byggeri og ældre byggeri af tilsvarende kvalitet. Jeg kan sige, det er nøjagtigt det samme, hvis der er tale om, at vurderingen ligger på det dobbelte af dagens pris. Stiger priserne hurtigere, vil forskellen blive øget i overgangsperioden, og stiger priserne langsommere, vil den naturligvis blive mindre.

Det betyder selvfølgelig ikke, at vi ikke har opnået nogen fordel, men den, vi har opnået ved den vej, vi nu har valgt, kommer til at bestå alene i, at vi, næste gang vi skal lave boligforlig, forhåbentlig så kan gå ud fra 1967-vurderingen af den gamle boligmasse i stedet for som i dag at gå ud fra en helt tilfældig fordeling, som for en stor dels vedkommende hviler på

[Guldberg.]

1939-lejen. Det er nemmere, det må erkendes, men vi kan risikere, at den afstand, der bliver tale om til den tid, er praktisk taget den samme som den, vi har i dag, bare mellem gennemsnittet af noget mere forvirret og et nyt niveau.

Forliget indeholder jo mange ting, der gør det lettere for os at reparere på manglerne i fremtiden, og adskillige fremskridt i forhold til den tilstand, der hidtil har hersket. Det er naturligt særlig at nævne ejerlejlighedernes indførelse, og jeg synes også, det er en god ordning, at vi har fundet vej til en gradvis overgang til selvfinansiering i det sociale boligbyggeri; lad så være, at man må lave nogle lidt mere udviklede ting i overgangsperioden; vi skal dog i gang, vi kan jo ikke lade det ligge og vente. Lige sådan må vi sige, at aftalen om, hvorledes huslejen skal indregnes i pristallet, er en ting, som vi må erklære os tilfreds med.

Boligstøtteordningen kan blive en forbedring, hvis den bliver rigtigt udformet. Vi vil fortsat arbejde for, at den først og fremmest bliver en socialt rigtig afløsning af de hidtidige ordninger, og det mener vi også der skulle være mulighed for at komme frem til; men vi er ængstelige for, og vi vil gerne være med til at sikre, at det nu ikke bliver til en støtteordning, som efterhånden på grund af udviklingen kan komme til at omfatte størstedelen af de skatteydere, som i virkeligheden selv skal betale den, ikke mindst fordi det så også ender med snarere at blive tilskud til prisstigningen i nybyggeriet i stedet for en egentlig social ordning. Faren for noget sådant er til stede i denne overgangsperiode netop i kraft af, at huslejeudligningen kommer til at foregå i en lang periode, hvor der ikke er bevægelighed på boligmarkedet, således som vi havde ønsket det.

Også jeg vil gøre nogle enkelte bemærkninger om den debat, der har været. Vi har jo fra venstres side, ikke mindst i de livlige dage i december, hvor der blev debatteret meget, været meget tilbageholdende med at svare. Det skyldes naturligvis vort ønske om at få forlig og vort håb om, at vi kunne holde diskussionen på et sagligt plan. Vi beklager, at dette efter vor opfattelse ikke helt har været tilfældet. Naturligvis har andre partier haft andre saglige opfattelser om så

vigtigt et spørgsmål, og naturligvis skal vi kunne drøfte det frit både i udvalg og offentlighed, men vi skulle gerne kunne gøre det ikke mindst om spørgsmål af denne karakter, uden at det skulle være nødvendigt for at opnå nogle fordele at tillægge hinanden andre synspunkter end dem, vi selv giver udtryk for. Der er fra anden side tillagt venstre adskillige synspunkter i den periode, som ikke er vore, og jeg bliver nødt til at nævne nogle af dem.

Det har således været hævdet, at vi ville ophæve lejerbeskyttelsen, inden der var mulighed for en boligreserve; det er fri opfindelse. Vi har understreget, at målet for det hele var et frit boligmarked. Det er måske det ord, der er blevet benyttet til dette, det ved jeg ikke rigtig. Derfor noterer vi altså også med tilfredshed, at det ord nu står i forliget, og at vi er enige om det.

Det har været hævdet over for os, at vi ved at foreslå de andre partier, at der under forhandlingerne skulle drøftes muligheden for den hurtige normalisering — som vi føler os overbevist om at alle havde været tjent med ved hjælp af kompensationer — dermed havde forladt forårets forlig. Det er urigtigt. I forligets tekst står der, at udvalget skal overveje, om en del af lejerforhøjelserne skal bindes, anvendes til kompensationer til lejerne eller indgå til det offentlige til boligformål. Hvorledes man så kan hævde, at det måtte være forbudt at diskutere kompensationer på forligets grundlag, har jeg svært ved at se. Formuleringen giver efter min mening klart grundlag for at drøfte både kompensationsordninger og den socialdemokratiske tanke om boligfonds, selv om ordet ikke er nævnt; det er dog det, der indgår i teksten.

I debatten om nødvendigheden af at få en vurdering har det i særlig grad været fremhævet, at det var venstre, der ønskede den og ville skabe en kæmpemæssig og ganske overflødig administrativ opgave. Når vi ikke har svaret på det, er det, fordi vi synes, man skal have respekt for udvalgsarbejdet. Nu er det altså kommet helt klart frem, hvad vi har vidst længe, at alle uanset administrative betænkeligheder — og dem havde vi da også — måtte anse det for uforsvarligt at gå ind i så store huslejerforhøjelser og med et så skævt og urimeligt huslejeniveau, som vi har, uden at have

[Guldberg.]

noget kendskab til forholdet mellem lejlig-
hedernes indbyrdes værdi som boliger og
uden at vide, hvad lejerne stort set kunne
risikere. Det koster administration, det er-
kender vi, men det har intet som helst
med det at gøre, om man vælger den ene
eller den anden fremgangsmåde; det er sim-
pelt hen en nødvendighed. Det er jeg glad for
at vi blev enige om.

Det har også været hævdet, at vi i venstre
ville have en pludselig lejeforhøjelse. Det
er jo et af de ord, der kan virke udmærket.
Det giver i hvert tilfælde et indtryk af, at
der i det, vi var inde på, skulle være en ten-
dens til at belaste lejerne med nogle pludse-
lige lejeforhøjelser.

Nu tror jeg nok, at alle har været klar
over, at vort forslag om kompensation
netop gik ud på at give lejerne tilstrækkelig
tid til at vænne sig til det nye husleje-
niveau. Jeg vil da sige, at det var ikke
bare et spørgsmål om, hvor hurtigt en leje-
stigning vi kunne byde lejerne.

Vi følte os for resten overbevist om, at
det skulle vi nok så nogenlunde kunne blive
enige om, for der var jo intet af partierne,
der havde lyst til at gå for hurtigt frem.
Men netop dette kunne jo føre til, at man
skabte yderligere vanskeligheder i den lange
overgangsperiode, som vi ville undgå. Vort
syn på dette spørgsmål har netop været, at
skulle der tages hensyn til det politisk helt
naturlige i, at man ikke kunne gå for hurtigt
frem over for lejerne, måtte man have et
passende langt stræk, og skulle der også
tages hensyn til pristalsproblemet, måtte
man gøre sig klart, at en huslejestigning, der
fordeles til lejerne efter det system, vi nu
bliver enige om, giver jo mindre pristals-
virkninger over jo længere periode, den
strækkes.

Det er ganske klart, at det, der fra vor
side lå bag ønsket om at få dette spørgsmål
draget ind i drøftelserne, rent ud sagt var
en ængstelse for, at man efter en anden
metode faldt i en af grofterne, enten at man
gik så hurtigt frem, at det blev alt for hårdt
over for lejerne og for pristallet, eller at man
gik så langsomt frem, at man ikke nåede en
normalisering, før prisstigningerne i nybyg-
geriet var løbet fra os igen.

Vi beklager, at den debat, der var i den
periode, havde den form, den havde. Vi

synes også, at de misforståelser, der i høj
grad fremkom, er kommet ved, at spørgs-
mål, der har været drøftet i udvalget af
andre i strid med, hvad der burde være reg-
len, er fremlagt over for offentligheden og
forkerte synspunkter tillagt os.

Nu vel, vi har ved forliget accepteret det,
der var opnåeligt. Vi mener, der er opnået
en række fremskridt. Vi har ønsket at få en
aftale snarest muligt, vi mener også, at dette
er et arbejdsgrundlag, og vi vil være parate
til at arbejde videre på det grundlag. Det
er jo klart, at vi betragter boligforliget som
det, der nu må benyttes til at komme igen-
nem. Jeg må vel have lov til at sige til sidst,
at tiden må nu vise, hvor godt det er, men
vi håber i hvert fald, at det store og meget
indviklede saglige arbejde, der nu står til-
bage, vil kunne gøres færdigt i en gensidig
respekt for, at andre også kan have en
mening, og at det saglige må gå forud for alt
for taktisk betonedede betragtninger.

Hastrup: Jeg kan også begynde med at
takke boligministeren for en sober og korrekt
redegørelse for den aftale, de 4 partier nu
har truffet om det videre arbejde med bolig-
problemetets løsning. Jeg synes, der i det
hele taget kan være god grund til at aner-
kende og værdsætte den evne til at
formidle og forhandle, som ministeren har
lagt for dagen på ethvert trin og tidspunkt
under de ofte vanskelige drøftelser om dette
spørgsmål.

Fra forskellig side er denne anden forligs-
aftale om boligspørgsmålet gjort til en af-
gørende og skelsættende begivenhed. Det
ligger mig meget fjernt at undervurdere
betydningen af, hvad der her er sket — vi
er kommet endnu nogle skridt frem ad vejen
— men det bør ikke overses, at de 4 partier
allerede i marts i fjor forpligtede sig over for
hinanden til at tilvejebringe en løsning med
virkning fra 1. april 1967, at der dengang
blev fastlagt principielle retningslinjer for
en gradvis normalisering og frigørelse af
boligområdet, og at der i tiden fra sommeren
i fjor og frem til det tidspunkt, hvor bolig-
sagen af forskellige årsager blev hvirvlet
ind i forhandlinger om helt andre politiske
emner, blev foretaget omfattende og grun-
dige undersøgelser og overvejelser i det
arbejdsudvalg, som blev nedsat af udvalget
i henhold til lejelovens § 114. Uden dette

[Hastrup.]

forudgående arbejde, som værdifuldt er bistået af embedsmænd fra boligministeriet, ville det næppe have været muligt at tilvejebringe den aftale, som blev resultatet af forhandlingerne i begyndelsen af januar.

Det konservative folkeparti har hele tiden betragtet martsforliget som den afgørende beslutning, der forpligtede, uanset hvad der så end måtte dukke op af andre spørgsmål, der kunne give anledning til meningsforskelle. Det var med tilfredshed, vi bemærkede den udtalelse, statsministeren fremsatte forleden under behandlingen af afgiftslovene. Deraf fremgik, at regeringen følte den samme forpligtelse. Forhandlingerne i arbejdsudvalget har da heller ikke givet os anledning til at betvivle, at dette virkelig var regeringens holdning.

Martsforliget var en rammeaftale, det samme gælder januaraftalen; principperne er ikke ændret, de bygger stadig væk på tanken om den gradvise normalisering kombineret med en social boligsikringsordning og øget selvfinansiering inden for boligområdet. Der er kommet noget mere inden for rammen. Principperne er i højere grad blevet konkretiseret, men der er stadig et meget stort arbejde tilbage, og der er endnu mange uløste problemer, som skal klæres, inden vi er nået så vidt, at aftalerne kan antage karakter af endelig formulerede lovregler. Jeg udtrykker det håb, at der nu må blive fred til dette arbejde, så det kan tilendbringes på kortest mulig tid. Det vil ikke virke fremmende for en løsning af boligproblemet, hvis det tages frem som en bold til at aflede tankerne, hver gang andre problemer volder vanskeligheder. Beslutningen om, at boligproblemet skal løses, er for os en udelelig beslutning. Den hverken kan eller bør gøres betinget af andre forhold.

Når et forlig er sluttet, hører det til kutyme, at hver af forligets parter højtideligt forsikrer, at de ikke har fået deres vilje fuldt ud, at meninger har måttet bøjes mod hinanden, og at også andre har måttet

resignere. En sådan forsikring, hvor selvfølgelig den end måtte være, skal heller ikke mangle fra det konservative folkepartis side. Ved at sammenligne de forhandlingsgrundlag, de forskellige partier lod offentliggøre, inden de afgørende forhandlinger begyndte med det resultat, som nu foreligger, vil enhver i øvrigt kunne konstatere, hvor og hvordan der har måttet resigneres. Jeg finder ingen anledning til at fordybe mig nærmere i dette. Det er klart, at de fire partier alle har påtaget sig et ansvar for aftalen i dens helhed.

Man kan dele denne aftale i tre hovedpunkter: for det første de foranstaltninger, som har til formål at fremme, forbedre og billiggøre nybyggeriet og dets finansieringsvilkår, for det andet den gradvise huslejetilpasning, som på længere sigt er en nødvendig forudsætning for boligproblemet's løsning, og for det tredje den sociale boligsikringsordning.

Nybyggeriets forhold er af let forståelige grunde omtalt i en række af aftalens punkter. Det er her, vi møder de akutte problemer. Havde vi et tilstrækkelig stort, godt og billigt nybyggeri, ville de øvrige problemer, som møder os på boligområdet, automatisk være lettere at løse. Den hidtidige regulering af boligbyggeriet har været en alvorlig hæmsko for produktionen af nye boliger. Det er meget væsentligt, at der nu er truffet beslutning om at ophæve reguleringen af alt boligbyggeri, herunder bl. a. også af plejehjem, som erfaringsmæssigt frigør et betydeligt antal boliger. Denne beslutning skal ikke afvente færdigbehandlingen af de øvrige problemer, men realiseres allerede fra 1. marts i år. Reguleringens ophævelse vil betyde, at byggeriets forskellige udøvere, håndværkere, entreprenører samt firmaer, der er beskæftiget med fremstilling af byggeriets forskellige dele, nu kan føle sig trygge over for risikoen for nye statsindgreb. Det vil medføre, at der kan rationaliseres og langtidspanlægges på de vilkår, som frie forhold betinger, men det vil også bevirke, at konkurrencen

[Hastrup.]

skærpes, og at byggekrafterne koncentrerer om de områder af landet, hvor der er størst brug for at bygge nye boliger.

Byggereguleringens ophævelse må efter vor formening betragtes som definitiv. Skulle der opstå nye vanskeligheder — og det kan meget vel ske i en overgangsperiode — bør eller kan disse ikke afbødes ved helt eller delvis at genindføre reguleringen, thi i så fald vil det hele være omsonst. Arbejdskraftproblemer må løses gennem anvendelse af arbejdskraftbesparende tekniske hjælpemidler, som kan bidrage til at fastholde og fremme konkurrencen, og ikke ved restriktioner og reguleringer, som kun er egnet til at skabe nye vanskeligheder.

Forliget søger på forskellig måde at fremme opsparingen til boligformål. Frigivelsen af gruppebebyggelser og af parcel- og rækkehuse vil være af væsentlig betydning. Det er ofte konstateret, at opsparingen til og i enfamilieshuse er væsentlig større end i andre boligformer. Selvfinansieringen er højere, afdragene ligeså. Befolkningens vilje til frivilligt at begrænse forbruget på andre områder til fordel for en bolig er meget betydelig, hvis boligen er et selvejet enfamilieshus. Gruppebebyggelser af parcel- og rækkehuse giver den lettest tilgængelige adgang til sådanne enfamilieshuse. Hidtil har der i hovedstadsområdet været 2 års ventetid på igangsættelsestiladelser til sådant byggeri.

Det er min opfattelse, at den frigivelse, som nu er besluttet, i væsentlig grad vil bidrage til at højne boligstandard og lette nybyggeriets finansieringsvilkår gennem den større selvfinansiering. Aftalen om en hurtig gennemførelse af princippet om ejendomsret til enkelte lejligheder i etageejendomme vil virke i samme retning. Også dette vil bidrage til at øge opsparingen til boligformål.

Væsentligt er det også, at en betydelig del af det beløb, hvormed huslejen i de kommende år forhøjes i de ældre boliger, skal reserveres til boligformål. Halvdelen af forhøjelsen i de private udlejningsejendomme bindes i et særligt udlånsinstitut. Beløbene forrentes og afdrages til ejerne, men så længe de er bundet, vil de blive anvendt dels som lån til modernisering og

genopretning af ældre ejendomme, dels til opkøb af obligationer til støtte for nybyggeriets finansiering.

Det er værdifuldt, at også moderniseringen og genopretningen er blevet taget i betragtning, thi huslejestriktionerne har medført, at mange ejendomme er gået i forfald. Både ejere og lejere og samfundet som sådant vil være tjent med, at der nu åbnes mulighed for at redde og forny disse ejendomme og forsyne dem med tidssvarende udstyr som f. eks. nye køkkener og moderne praktiske hjælpemidler. I det almennyttige byggeri er moderniserings- og vedligeholdelsesproblemerne ikke slet så store, fordi der har været mulighed for regelmæssige lejeforhøjelser som følge af det omkostningsbestemte princip. Her vil 70 pct. af den gradvise forhøjelse blive reserveret til fordel for det nye byggeri.

Det er en forudsætning, at den landsbyggefond, der indgår som et vigtigt led i aftalen, med tiden skal overtage finansieringen af det almennyttige byggeri, således at det kan blive selvhjulpet og uafhængigt af statens bistand. I overgangsperioden indtil landsbyggefonden er blevet så stor, at den selv kan klare denne opgave, vil det almennyttige byggeri blive støttet af den aftalte rentesikringsordning, der også skal gælde det allerede opførte, kursramte almennyttige byggeri.

Forliget efterlader problemer vedrørende det private udlejningsbyggeri. Det er imidlertid ikke mit indtryk, at forligspartierne har den opfattelse, at udlejningsbyggeri alene skal være en opgave for de almennyttige selskaber. Der kan i den forbindelse være grund til at understrege, at rentesikringsordningen kun er midlertidig, at dens virkninger automatisk reduceres, hvis renten falder, hvad vi alle håber, og hvad aftalen i det mindste søger at bidrage til gennem de foranstaltninger til fremme af opsparingen til boligformål, som den i øvrigt vil være ensbetydende med, og at den forskelsbehandling mellem privat og almennyttigt byggeri, som rentesikringsordningen medfører, i nogen grad vil blive reduceret i kraft af boligsikringsordningen, som under et højt renteniveau vil få større betydning i det private end i det almennyttige byggeri.

Hensigten med byggeriets frigivelse, den øgede opsparing til boligformål, udlåns-

[Hastrup.]

instituttet, selvfinansieringen inden for det almennyttige byggeri og rentesikringsordningen er at nedbringe lejen i nybyggeriet.

Dette spiller en væsentlig rolle for huslejetilpasningen, der uundgåeligt vil være bestemt af lejeniveauet i det nye byggeri. Som det allerede blev aftalt i marts, skal tilpasningen foregå gradvis over en årrække. Denne årrække vil ikke blive den samme for alle lejligheder, det kommer til at bero på forskellen mellem den nuværende leje og den leje, der må formodes at gælde i et normalt marked. Et betydeligt antal lejligheder har allerede en leje, der svarer til deres reelle lejeværdi. Det gælder visse områder af landet, hvor der ikke er boligmangel, men det gælder også lejligheder i de regulerede områder, f. eks. lejligheder af ringe standard eller lejligheder, hvis leje allerede er blevet kraftigt forhøjet, f. eks. i forbindelse med moderniseringer, således at yderligere forhøjelser ikke vil være rimelige.

Andre lejligheder vil forholdsvis hurtigt komme op på deres reelle lejeværdi, fordi forskellen er af beskeden størrelse. De fleste lejligheder vil formentlig nå niveauet i 8 års perioden, medens et antal, hvor forskellen er meget stor, vil få en noget længere tilpasningsperiode. I 1973-74 skal der træffes beslutninger med henblik på boligmarkedets endelige frigørelse. Tilpasningen vil i øvrigt blive fremskyndet gennem de aftalte bestemmelser om, at lejligheder, der genudlejes efter fraflytning, kan sættes op til den reelle lejeværdi efter et kortere åremål end det, der kommer til at gælde, hvor der er tale om løbende lejemål.

Så længe der ikke findes en boligreserve nogenlunde jævnt fordelt over de forskellige typer og årgange af lejligheder, er det en selvfølge, at lejerbeskyttelsen med hensyn til opsigelse må opretholdes. Opsigelsesforbuddet kan først falde bort, når lejerne har en rimelig mulighed for at vælge sig en anden passende bolig i stedet for den, de hidtil har beboet.

Vi er vist alle klar over, at den aftalte vurdering af lejlighedernes reelle lejeværdi vil medføre betydelige vanskeligheder og kræve en ret omfattende administration: den hidtil uprøvede og tillige krævende opgave at skulle fastslå, hvad en lejlighed eller et erhvervslokale vil være værd i en

tænkt, fri tilstand. Det må imidlertid erkendes, at vurderingen giver lejerne en vis beskyttelse, og det må understreges, at der skal tages hensyn til de forbedringer, lejerne selv har bekostet, og den goodwill, lederen af et erhvervslokale selv har skabt sig, således at dette ikke giver anledning til forhøjelse af lejen.

Jeg håber, at vi kan finde en fremgangsmåde, således at vurderingen både kan blive betryggende og overkommelig. Der er ikke taget stilling til enkeltheder. Aftalen nævner kun, at der skal nedsættes særlige vurderingsråd. Måske ville det være en anvendelig fremgangsmåde, hvis man startede med at lade ejerne fremsætte forslag om, hvad de mener at den reelle lejeværdi vil være, hvorefter lederen så skulle have mulighed for enten at tiltræde forslaget, at fremsætte et modforslag eller at overlade hele afgørelsen til vurderingsrådet. Om muligt vil en sådan fremgangsmåde, som til dels er blevet anvendt i Finland, kunne give et bedre grundlag for at fastslå den reelle markedsværdi, ligesom den i højere grad vil kunne delagtiggøre både lejerne og ejerne i opgavens løsning.

Som et tredje og meget betydningsfuldt punkt i den trufne aftale har de fire partier nu bekræftet deres tilslutning til, at de nuværende forskellige, ofte socialt uensigtsmæssige boligtilskudsordninger ophæves og erstattes af en enkelt social bolig-sikringsordning, som bygger på princippet om forholdet mellem indkomst og boligudgift. Både administrativt og socialt er dette en landvinding. Boligsikringsordningen vil, tror jeg, blive en af efterkrigstidens betydeligste sociale reformer. Uden at øge udgifterne vil den sikre, at de offentlige midler, der bevilges til dette formål, vil blive anvendt på en langt mere hensigtsmæssig måde, end det hidtil har været tilfældet, eller end det ville være blevet tilfældet, om disse ordninger skulle være bibeholdt fremover under en huslejetilpasning. Det vil tillige kunne lette overgangen til det frie og normale boligmarked, ligesom den på længere sigt vil kunne sikre, at beskeden indkomst eller byrdefulde forsørgerforpligtelser ikke er en hindring for at bevare eller opnå retten til en bolig af rimelig standard og størrelse.

Et enkelt hjertesuk — det skal være det

[Hastrup.]

eneste — vil jeg gerne tillade mig. Ifølge boligforliget skal boligsikringsordningen alene gælde udlejningsejendomme. Samfundet som sådant vil næppe spare noget nævneværdigt ved denne begrænsning, for hvis man tager den skattepligtige lejeværdi som udgangspunkt for beregning af tilskud i henhold til boligsikringsordningen, vil kun de færreste parcellusejere kunne komme i betragtning; men alene bevidstheden om, at der for denne gruppe findes et sådant sikkerhedsnet, som kan træde i funktion og beskytte retten til at bevare den én gang valgte bolig, hvis uheld eller vanskeligheder skulle melde sig i tilværelsen, har en stor psykologisk betydning. Hertil kommer så de problemer, der vil opstå for de parcellusejere, som er mindrebedlede, og som nu vil komme til at miste deres rentestøtte eller driftstilskud uden at opnå den erstatning i kraft af boligsikringsordningen, som kommer til at gælde for udlejningsejendommene.

Forliget overlader det til folketingsudvalget at udforme boligsikringsordningens enkeltheder, herunder at afgøre spørgsmålet om, hvorvidt det skal være den skattepligtige indkomst, bruttoindkomsten eller et andet indkomstkriterium, der skal lægges til grund for beregningen af den overkommelige leje. Det er klart tilkendegivet, at boligsikringsordningen skal have et familiepolitisk sigte, forstået på den måde, at den skal kunne bidrage til at hjælpe familierne til boliger, som er tilstrækkeligt rummelige. Jeg anser det for rigtigt og retfærdigt, at børn ikke er gjort til et begreb, der i så henseende ophører ved 16 eller 18 års alderen, således at der kan tages hensyn til de familier, som har børn under fortsat uddannelse, eller som har forsørgerforpligtelser over for hjemmenværende handicappede børn. Det er også betydningsfuldt, at folke-, invalide- og selvpensionisterne indpasses i ordningen. Forskellen i boligudgiften skaber allerede i øjeblikket en betydelig forskel i levevilkårene for vore ældre medborgere, og denne forskel bør ikke øges under den forestående tilpasning af huslejeniveauerne.

Det er ikke muligt at tilvejebringe grundlaget for en boligløsning — selvfølgelig — som ikke kan udsættes for endda beretti-

get kritik. Boligproblemet er præget af store interesse modsætninger; tilgodeser man hensynet til den ene, tilsidesætter man næsten lige så automatisk hensynet til den anden, og alle vil aldrig kunne blive lige tilfredse. Når de politiske forhold tages i betragtning, og når der tages hensyn til den mangfoldighed af menneskelige forhold, der præger vort boligmarked, tror jeg imidlertid, at den aftalte løsning ligger meget nær ved den eneste mulige. Det vigtigste er, at der nu er truffet beslutning om en afgørende ændring af de sidste 25 års boligpolitik, og at vi er på vej fra en perspektivløs restriktions- og reguleringspolitik over i en opsparings- og produktionsfremmende vækstpolitik, som bygger på 3 afgørende forudsætninger, nemlig at boligen anerkendes som et socialt gode, at boligen produceres under de samme frie konkurrencebetingelser som alle andre forbrugsgoder, og at boligen skal være noget, det enkelte menneske og den enkelte familie i øget udstrækning skal have mulighed for at komme til at eje.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i dag kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Fortsættelse af forhandling om boligministerens redegørelse for den indgåede boligaftale.*

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ejendomsskyld til staten.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af visse regler om opkrævning m. v. af skatter og afgifter af fast ejendom.

[Formanden.]

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme.

7) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om den amtskommunale beskatning.

8) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til folketingsbeslutning angående ophævelse af biografbevillingssystemet [af Hanne Budtz m. fl.].

Mødet hævet kl. 11³⁰.

55. møde.

Onsdag den 26. januar kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Vivike* til handelsministeren:

„Finder ministeren det rigtigt, at der dispenseres, så et skib, der laster 92.000 t, bemannes med en dæksbesætning på kun 10 mand?“

Vivike: Da den nye bemanningslov blev gennemført, skete det bl. a. med den begrundelse, at vi måtte væk fra de mange dispensationer. Det er vi ikke kommet. Der søges om dispensation for alle nybygninger, og der gives dispensation.

Den aktuelle anledning til mit spørgsmål er, at statens skibstilsyn har givet tankbåden „A. P. Møller“, der er på mere end 92.000 t, tilladelse til at sejle med en dæksbesætning på 10 mand, hvor loven kræver 12. Nu ved jeg vel, at rederen uanset dette mønstrer den fulde besætning, men det

ændrer ikke mit indtryk af, at skibstilsynets praksis er forkert, og det er derfor, jeg vil spørge ministeren, om han finder det rigtigt, at man uden at have draget erfaringer på dansk køl dispenserer for et skib af en så kolossal størrelse.

Handelsministeren (Lars P. Jensen): Det tilkommer ikke mig at besvare det ærede medlem hr. *Vivikes* spørgsmål med hverken et ja eller et nej. I lov om skibes bemanning, der for de ved lovens ikrafttræden kendte konventionelt udstyrede skibe fastsætter dæksmandskabet i et skib på 92.000 t dødvægt til 12 mand, er der hjemlet adgang for statens skibstilsyn til at tillade afvigelser fra dette antal i sådanne skibe, i hvilke tekniske forbedringer eller rationaliseringsforanstaltninger kan begrunde det. I medfør af denne bestemmelse har statens skibstilsyn siden lovens ikrafttræden den 1. juni 1964 dispenseret for et antal nye skibe. Skibstilsynets tilladelser til at afvige fra bemanningsreglerne er givet med den begrundelse, at disse nye skibe er gennemrationaliserede og udstyret med sådanne moderne tekniske installationer, at det er fundet godtgjort, at dispensationerne fuldt ud tilgodeser lovens sikkerhedskrav.

Skibstilsynets afgørelser i sådanne sager har jeg som minister ingen beføjelser til at influere på. Derimod kan tilsynets afgørelser indankes for et ved loven indstiftet bemanningsnævn, hvis kendelser ikke kan omgøres af nogen anden administrativ instans. I dette nævn, hvis formand er en landsdommer, er de søfarendes og redernes organisationer ligeligt repræsenteret. Såfremt man fra den ene eller den anden side ikke affinder sig med en kendelse truffet af bemanningsnævnet, f. eks. fordi man ikke mener, at den er lovmedholdelig, vil den kunne indbringes for domstolene. Siden lovens ikrafttræden er der givet dispensationer for i alt 14 skibe, og de af skibstilsynet truffne afgørelser for disse skibe er af bemanningsnævnet underkendt i enkelte tilfælde. Hidtil er ingen dispensationssag indbragt for domstolene.

Når det ærede medlem hr. *Vivike* nævner en dispensation for et skib på 92.000 t til at sejle med et dæksmandskab på 10 mand, forstår jeg, som det ærede medlem også nævnte her, at det drejer sig om tankskibet